

ΔΥΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΜΩΑΜΕΘ ΤΟΥ ΠΟΡΘΗΤΟΥ

ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΕΡΡΩΝ

*Μετάφρασις καὶ σημειώσεις
ὑπὸ Κωνσταντίνου Τσώπρου*

Τὸ Τουρκικὸν Ἰνστιτοῦτον Ἱστορίας, ἐξέδωκε ἐπιμελείᾳ, τοῦ Τοῦρκου ἱστορικοῦ συγγραφέως Χαλήλ Ἰναλτζίκ (Hallil Inalcik) τὸν πρῶτον τόμον δημοσιεύματος ὑπὸ τὸν τίτλον ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΟΡΘΗΤΟΥ (1) βάσει νέων ἐγγράφων φυλασσομένων εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν ἱστορικῶν ἀνακτόρων τοῦ Τὸπ - Καποῦ, μὴ ἐρευνηθέντων μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐν λόγῳ τόμου, μερικὰ τῶν ὁποίων παρουσιάζουν μέγιστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ τόμῳ δημοσιευομένων ἐν φωτοτυπία ἐγγράφων ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ μεταφέρω ἐνταῦθα καὶ νὰ μεταφράσω εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τὰ ἐν συνεχείᾳ δύο ἐγγραφα — Διατάγματα τοῦ Πορθητοῦ, μετὰ τιῶν παρατηρήσεων ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν πρῶτον ἀφορᾷ περιοχὴν Μελενίκου τὸ δὲ δεῦτερον χωρίον τῆς περιοχῆς τῶν Σερρῶν.

1. Ἡ πλήρης τίτλος ἐν Μεταφράσει τοῦ τόμου εἶναι. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ. ΧΙ Σειρὰ III, ἀριθ. 6. ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΟΡΘΗΤΟΥ. I. Hallil Inalcik. 1954.

*Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα ἀσυδοσίας χορηγηθὲν εἰς Χριστιανοὺς φύ-
λακας ὄρεινῶν διόδων. (18 Μαΐου 1450) (Μ.Α. Τοπ - καποῦ Ἀριθ.
Ἀρχείου 10737)*

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΜΟΝΟΓΡΑΜΜΑ

Μωάμεθ υἱὸς Μουράτ Χάν, Πάντοτε Νικητῆς.

Ἡ ἔννοια τοῦ παρόντος Αὐτοκρατορικοῦ Διατάγματος εἶναι ἡ ἀκό-
λουθος.

Ὁ ἀποβιώσας ἀσίδημος ποτήρ μου, γαῖαν ἔχοι ἑλαφράν, ἐχορήγησε
Διάταγμα εἰς εἴκοσι ἀπίστους φύλακας ὄρεινῆς διόδου (ντερμπέντ) κειμένης
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀγούσης πρὸς τὸ Πορανλοῦ καὶ ὑπαγομένης εἰς τὸ Μελένοικον
ἐπαρχίας ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΥΛΙ (Κιουστενδίλ).

Τὸ Διάταγμα τοῦτο μοὶ ὑπέβαλον ἀναφέροντες ὅτι εἶναι νυχθημερὸν
φύλακες τῆς διόδου ταύτης μέχρι σήμερον, τοῦθ' ὅπερ ἀπεδέχθην καὶ ἐχο-
ρήγησα εἰς χεῖρας των τὸ παρὸν Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα μου καὶ διέταξα
ὅπως οἱ ἄπιστοι οὗτοι φυλάσσουν νυχθημερὸν τὴν ὡς ἄνω διόδον ἀπὸ τοῦς
κλέπτας καὶ ληστὰς ὡς πρότερον, ἐν περιπτώσει δὲ ἐπιδρομῆς κλεπτῶν καὶ
ληστῶν, νὰ τοῦς συλλαμβάνουν καὶ νὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν Πύλην μου, κα-
ταβάλλοντες προσπαθείας ὅπως, εἰς τὴν προμνησθεῖσαν διόδον μὴ προξενη-
θῆ οὐδεμία βλάβη εἰς τὴν ζωὴν καὶ κεφαλὴν οὐδενὸς μουσουλμάνου ἢ φό-
ρου ὑποτελοῦς (χριστιανοῦ), ἐν ἐναντία δὲ περιπτώσει, θὰ ὑπόκεινται εἰς
ἀποζημίωσιν.

Λόγω τῆς ὑπηρεσίας των ὡς φυλάκων τῆς ὡς ἄνω διόδου, ἀπαλλάσ-
σονται οὗτοι τοῦ κεφαλικοῦ φόρου (χαράτσι), τοῦ φόρου καταναλώσεως χοι-
ρείου κρέατος, τοῦ φόρου προβάτων καὶ τῆς ὑποχρεώσεως ἀνεγέρσεως κά-
στρον καὶ παροχῆς καταλυμάτων εἰς ταχυδρόμους.

Κανεὶς νὰ μὴ λαμβάνη παρ' αὐτῶν τρόφιμα διὰ τῆς βίας ἀλλὰ νὰ τὰ
ἀγοράζῃ ἐπὶ καταβολῇ τοῦ τιμήματος.

Οὕτω νὰ γνωρίζης καὶ νὰ ἔχης ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ σύμβολόν μου.

Ἐγράφη ἐν Σόφια τῇ 11 Δεμαζουλ - Ἀχῆρ (ἄραβικοῦ) ἔτους 860.

Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα περὶ παραχωρήσεως τιμαρίου ἐκ τοῦ χωρίου Μοῦλκ περιφερείας Σερρῶν πρὸς τὸν ΓΚΛΑΜΟΒΙΚ ΟΓΛΟΥ. (Ἄρχαι Ἰανουαρίου 1463) (Μ.Α. Τοπ - καποῦ Ἄρ. Ἀρχείου 5947)

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΜΟΝΟΓΡΑΜΑ

Μωάμεθ υἱὸς Μουράτ Χάν, Πάντοτε Νικητής.

Σοφολογιώτατε Ἱεροδίκᾳ Σερρῶν, Σὺ δὲ δικαιοτέρος τῶν Μουσουλμάνων κριτῶν, ὁ κάλλιστος τῶν διοικητῶν τῶν πιστῶν, ὁ κληρονόμος τῆς γνώσεως τῶν προφητῶν, εἴη διαρκῆς ἡ σοφία σου.

Μόλις φθάσῃ τὸ παρὸν Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμά μου ἔστω ὑμῖν γνωστὸν ὅτι, σᾶς εἶχον ἀποστείλει προηγουμένως Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμά μου δυνάμει τοῦ ὁποίου παρεχώρησα εἰς τὸν ΓΚΛΑΜΟΒΙΚ ΟΓΛΟΥ τὸ χωρίον Μοῦλκ ἐκ τῆς περιφερείας Σερρῶν, διατάσσω νὰ τὸ παραχωρήσῃς ἐπὶ καταβολῇ φόρου κατ' ἀποκοπὴν καὶ νὰ ἀναφέρῃς σχετικῶς εἰς τὴν Πύλιν μου.

Ἦδη, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ὧς ἄνω τιμαρίου, παραχωρῶ εἰς τὸ ὄρφανὸν τοῦ ΓΚΛΑΜΟΒΙΚ ΟΓΛΟΥ δέκα χιλιάδας ἄσπρα ὑπὸ τὸν ὄρον παροχῆς ὑπηρεσίας εἰς τὸν νικηφόρον στρατὸν μου καὶ διατάσσω ὅπως, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ προμνησθεὶς ὄρφανὸς τοῦ ΓΚΛΑΜΟΒΙΚ ΟΓΛΟΥ ἤθελεν ἀποδεχθῆναι νὰ παραδίδῃ εἰς τὴν Πύλιν μου τὸ ὑπερβάλλον τῶν δέκα χιλιάδων ἄσπρων, νὰ παραχωρήσῃς τὸ τιμᾶριον εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ἀναφέρῃς τί προσφέρει, ἐὰν δὲ δὲν ἀποδέχεται τὸν ἄνω ὄρον, νὰ τὸ παραχωρήσῃς ἐπὶ καταβολῇ φόρου κατ' ἀποκοπὴν εἰς ἄλλον ὅστις, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐσοδείας, θὰ εἰσπράττῃ τὰ δέκα χιλιάδες ἄσπρα παρέχων τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν νικηφόρον στρατὸν μου.

Οὕτω νὰ γνωρίζῃς καὶ νὰ ἔχῃς ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ Ἱερὸν σύμβολόν μου.

Ἐγράφη ἐν Μπεσίκ τὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς Τζεμάζουλ Ἐββέλ τοῦ (ἀραβικοῦ) ἔτους 877.

۱
 ۲
 ۳
 ۴
 ۵
 ۶
 ۷
 ۸
 ۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵

9
10
11
12
13
14
15

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

I

Ἐπὶ τοῦ ἀφορῶντος τὸ Μελενίκον ἐγγράφου παρατηρῶ τὰ ἑξῆς.

1) Τὸ ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Διατάγματι ἀναφερόμενον χωρίον ΠΟΡΑΝΛΟΥ εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ ἐπὶ τοῦ ὄρους Μπέλες τουρκικὸς συνοικισμὸς (Μαχαλαῶς) Ο Ρ Ε Ν Λ Η ποῦ ἔκειτο ἄλλοτε παρὰ τὸ χωρίον Μεσαία τοῦ Σιδηροκάστρου τῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς. Ἡ δὲ διόδος εἶναι στενωπὸς κειμένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Μεσαίαν καὶ τὸ ΟΡΕΝΛΗ, διότι, εἶναι φυσικὸν τὸ ὄνομα ΠΟΡΑΝΛΟΥ γὰρ ἔχει ὑποστῆ ἑλαφρὰν παραλλαγὴν μετὰ πάροδον πεντακοσίων ἐτῶν.

2) Διὰ πρώτην φορὰν ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, ἡ περιφέρεια Μελενίκου μέχρι τῆς Σόφιας, ὀνομάζετο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΥΛΙ ἤτοι χώρα τοῦ Κωνσταντίνου.

3) Ἐνδιαφέρει ἀπὸ ἐλληνικῆς ἀπόψεως τὸ γεγονός, ὅτι ἡ φρούρησις διόδου ἐχούσης μεγίστην στρατηγικὴν σημασίαν, ἀνετίθετο εἰς τοὺς ἀπίστους χριστιανούς. Ἐπιβεβαιοῦται τοιοῦτοτρόπως διὰ πολλοστὴν φορὰν τὸ γεγονός ὅτι οἱ Τούρκοι κατακτήσαντες τὸ Βυζάντιον καὶ μὴ διαθέτοντες κατάλληλον ἔμφυχον ὕλικόν, ἐχρησιμοποίησαν, ἐκτὸς τῶν μεθόδων καὶ τῶν τρόπων Διοικήσεως τῶν Βυζαντινῶν καὶ τοὺς αὐτοὺς πολλάκις ἀνθρώπους.

5) Ἐπίσης ἐξ ὧν γνωρίζω, διὰ πρώτην φορὰν γίνεται μνεία ἐν Διατάγματι περὶ ἐπιβολῆς εἰς τοὺς χριστιανούς, φόρου καταναλώσεως χοιρείου κρέατος.

II

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἀφορῶντος τὴν περιφέρειαν τῶν Σερρῶν δευτέρου Διατάγματος, προκύπτει ὅτι ὁ ΓΚΛΑΜΟΒΙΚ ΟΓΛΟΥ (χριστιανὸς εὐπατρίδης πιθανῶς Σερβικῆς καταγωγῆς ἐγκατασταθεὶς ἐν Σέρραις κατὰ τὴν Σερβικὴν κατοχὴν) ἦτο τιμαριῦχος τοῦ χωρίου Μουλκ. Μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐξεδόθη τὸ προμνησθὲν Διάταγμα, δυνάμει τοῦ οὐοίου αἱ δημόσiai γαῖαι τοῦ τιμαρίου τούτου περιήλθον ἐκ νέου εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Σουλτάνου, πλήν, αἰτήσει τοῦ ὄρφανοῦ υἱοῦ τοῦ ΓΚΛΑΜΟΒΙΚ ΟΓΛΟΥ παρεχωρήθη εἰς αὐτὸν ὡς τιμάριον ὑπὸ τοὺς ἐν τῷ Διατάγματι ὄρους καὶ ὑποχρεώσεις, εἰσόδημα δέκα χιλιάδων (10.000) ἄσπρων, ποσὸν σημαντικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὅταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ στρατιώτης ἐλάμβανεν δύο ἄσπρα ἡμερησίως. Τὸ τιμάριον ἦτο ἔκτασις δημοσίας γῆς χορηγουμένη ἄλλοτε εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ, οἵτινες ἐνέμοντο τὸν φόρον τῆς δεκάτης καὶ τὰ ἄλλα εἰσοδήματα. Τὸ δὲ ἄσπρον ἦτο ἀρχαῖον τουρκικὸν νόμισμα ἴσης ἀξίας πρὸς τὸ τρίτον τοῦ παρᾶ.

Κωνσταντῖνος Τσῶπρος